

Neziskový sektor

JUDr. Anna Outlá, JUDr. Veronika Outlá, Ph.D.¹

1 Základní východiska

Celosvětová globalizace přináší s sebou nepřehledné množství možností ekonomické spolupráce a s tím spojený bouřlivý hospodářský rozvoj a vzájemné kulturní, společenské i politické ovlivňování, obohacování a sbližování.

Globalizace vedle svého ekonomického či hospodářského rozměru však v sobě nepochybně skrývá nebezpečí prakticky nekontrolovatelného šíření takové hrozby, jakou je mezinárodní terorismus.

Je proto zcela pochopitelná snaha využívat stávající standardní právní nástroje a kontrolní mechanismy k eliminování zdrojů podporujících přímo či nepřímo mezinárodní terorismus, ale zároveň hledat i nové koncepce a neotřelá řešení.

Mezinárodní společenství má samozřejmě k dispozici celou škálu mezinárodně právních instrumentů v podobě multilaterálních smluv, jejichž specifikace, stejně jako celá institucionální trestně právní linie obrany proti terorismu není cílem tohoto projektu.

Pro naše téma je důležité zmínit Úmluvu OSN o potlačování financování terorismu z r. 1999, z komunitárních právních aktů pak Směrnicí parlamentu a Rady č. 2001/97/ES ze 4.12.2001, kterou se mění Směrnice Rady č. 91/308/EHS, o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz, a Evropskou úmluvu o potlačování terorismu z r. 1977².

Snaha zamezit financování terorismu je zřetelně patrná i z dalších právních aktů, a to Deklarace o boji proti terorismu³, která zahrnuje i část označenou jako Prevence financování terorismu a Akční plán Unie proti terorismu⁴. Deklarace o boji proti terorismu je v příloze doplněna strategickými cíli k posílení Akčního plánu Unie proti terorismu, kterými jsou mimo jiné omezování přístupu teroristů k finančním a jiným ekonomickým zdrojům a zaměření se na faktory, které přispívají k podpoře terorismu a k přímé účasti na něm.

¹ V. Outlá zpracovala část třetí problematika neziskového sektoru v EU, A. Outlá zbývající část.

² Text sdělení FM ZV č. 552/1992 Sb.

³ Declaration on combating terrorism adopted by European Council at its meeting on 25 March 2004

Text viz Dokument Rady EU, 29.března 2004, 7906/04

⁴ Přijato na mimořádném zasedání Evropské rady dne 21.9.2001 v Bruselu

V této souvislosti nelze nepoložit otázku, jakými kanály by mohl terorismus infiltrovat do základních státních struktur a jaké subjekty by se mohly stát vhodnými pomocníky. Z tohoto pohledu pak poutají pozornost zejména subjekty, které bývají zahrnovány pod teoretický pojem neziskový soukromý sektor.

2 Neziskový, resp. nevýdělečný sektor

Definici neziskového sektoru právní úprava v ČR neobsahuje. Samotný pojem neziskovosti je pak odborníky vnímán jako přinejmenším nepřesný, v zákonné úpravě se vyskytující spíše sporadicky⁵. Zanesení pojmu neziskový nejen do určité části právních předpisů, ale především do běžné komunikace ohledně subjektů, které pocitově vnímáme jako ty, jejichž výstupem není dosahování zisku, má patrně kořeny v chybném překladu termínu non – profit, pro který by se více než neziskový hodil význam nevýdělečný ve smyslu takový, který přednostně nesměřuje k dosažení zisku, ale naplňuje jiné (obecně prospěšné) cíle.

Důsledné používání výrazu neziskový sektor v různých souvislostech může být zavádějící. Na druhé straně za situace, kdy naše právní pojmosloví samo žádný adekvátní termín nemůže nabídnout a navíc je pojem neziskový obecně vžitý a používaný, je tato vsuvka na místě snad jen z hlediska právní čistoty, přičemž na výsledku, tj. ponechání výrazu neziskový v dalším textu, se nic nemění.

Přeneseme-li se přes problematiku pojmovou k problematice věcné, je primární otázkou, která má z hlediska předkládaného projektu zásadní význam, určení subjektů, které mají být do souboru označeného jako neziskový sektor zařazeny, resp. kritérií rozhodných pro takové zařazení.

Vydeme-li z obecné soukromoprávní teorie, podle níž jsou nositeli práv a povinností v právních vztazích osoby fyzické (přirozené) a osoby právnické (včetně státu), pak v souvislosti s daným tématem zaměříme patrně pozornost na druhou jmenovanou skupinu. Důvodem je zejména fakt, že sice teoreticky by se nevýdělečným subjektem mohla stát i osoba fyzická, z povahy věci (a zejména daňových souvislostí) však plyne, že neziskový sektor je doménou osob právnických⁶.

⁵ Telec, I.: Spolkové právo. Praha, C. H. Beck 1998, I. vydání

⁶ Viz ustanovení § 15 odst. 1 ve spojení s § 20 odst. 7, 8 z. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, v platném znění

Pojmové vymezení právnické osoby v naší právní nauce vychází z tzv. fikční teorie, jejíž podstatou je výrok, že právnické osoby nejsou osobami reálnými, nýbrž umělými, vzniklými na základě a z moci zákona. Podle § 18 odst. 2 občanského zákoníku je status právnických osob přiznán:

- a) sdružením fyzických nebo právnických osob (korporacím),
- b) účelovým sdružením majetku (nadacím a fondům),
- c) jednotkám územní samosprávy,
- d) jinými subjektům, o nichž to stanoví zákon.

Pro individualizaci právnické osoby jsou nezbytné identifikační znaky, jimiž jsou podle příslušných ustanovení občanského zákoníku bez rozdílu pro všechny typy právnických osob název, sídlo, předmět činnosti, vnitřní organizační struktura (příp. identifikační číslo, jde-li o právnické osoby registrované v ČR). Z hlediska typologie rozlišujeme podle právního základu jejich vzniku právnické osoby soukromého práva a právnické osoby veřejného práva⁷.

Pro úplnost je na místě exkurz k členění neziskového sektoru podle z. č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu, v platném znění. Také tento právní předpis nepoužívá přímo pojem nezisková organizace, nýbrž pojem poplatník, který není založen nebo zřízen za účelem podnikání s odkazem na § 2 odst. 1 obchodního zákoníku. V tomto směru zákon o dani z příjmu bez ohledu na jejich soukromý či veřejný charakter, příkladmo za neziskové poplatníky považuje:

- a) zájmová sdružení právnických osob založená podle § 20f občanského zákoníku,
- b) občanská sdružení včetně odborových organizací⁸,
- c) politické strany a politická hnutí⁹,
- d) registrované církve a náboženské společnosti¹⁰,
- e) nadace a nadační fondy¹¹,
- f) obecně prospěšné společnosti¹²,
- g) veřejné vysoké školy¹³,

⁷ Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek I., III. vydání, Praha: ASPI 2002

⁸ Viz Úmluva o svobodě sdružování a ochraně práva odborově se organizovat č. 87 publikovaná pod č. 489/1990 Sb.

⁹ Srov. z. č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích, v platném znění

¹⁰ Srov. z. č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společnostech

¹¹ Srov. z. č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech

¹² Srov. z. č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech

¹³ Srov. z. č. 111/1998 Sb., o vysokých školách

- h) veřejné výzkumné instituce¹⁴ (může zřídit jen Česká republika nebo vyšší územní samosprávní celek),
- i) školské právnické osoby¹⁵,
- j) obce¹⁶,
- k) kraje¹⁷,
- l) organizační složky státu¹⁸,
- m) subjekty, o nichž tak stanoví zvláštní zákon (např. příspěvkové organizace, státní fondy, honební společenstva, společenství vlastníků jednotek, bytová družstva, profesní komory atd.).

Z pohledu zadání projektu se budeme z pochopitelných důvodů dále věnovat jen takovým právnickým osobám, které svým charakterem (i když s velkou mírou nepřesnosti) spadají do kategorie subjektů soukromoprávní povahy, a navíc takových, o nichž se předpokládá, že cílovým výsledkem jejich činnosti není klasické vygenerování zisku. Jejich záměry, ač samy o sobě variabilní, jsou jiné. Jde jim o dosahování obecně prospěšných cílů. Nelze pochopitelně odhlédnout od toho, že tyto právnické osoby musí rovněž nějakým způsobem získávat finanční prostředky a hromadit kapitál, diametrálně odlišně s ním však v konečném výsledku zacházejí. V úvahu u nich přichází pouze zákonem či jejich vnitřními předpisy povolené rozpuštění kapitálu na stanovené cíle za stanovených podmínek, nikoli výplata nerozděleného zisku členům seskupení, jak je to typické pro právnické osoby podnikatelského typu¹⁹. Na místě je uvést, že v zájmu jisté celistvosti budeme v dalším textu pracovat i s podnikatelskými právnickými osobami, byť pouze s těmi, kterým zákon umožňuje, aby jejich činnost byla jiného než podnikatelského charakteru. Ačkoli totiž ustanovení § 2 odst. 2 obchodního zákoníku považuje za podnikatele každou osobu zapsanou do obchodního rejstříku bez ohledu na to, zda fakticky podniká či nikoli, zmírňují, resp. modifikuje tuto úpravu ustanovení § 28 s vazbou na ustanovení § 56 obchodního zákoníku tak, že akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným a družstvu umožňují zapsat do obchodního rejstříku nikoli předmět podnikání, nýbrž předmět činnosti. Vyjmenované osoby se tak

¹⁴ Z. č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích

¹⁵ Z. č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění.

¹⁶ Z. č. 128/2000 Sb., o obcích

¹⁷ Srov. z. č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) a z. č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze

¹⁸ Srov. z. č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

¹⁹ I zde existují výjimky, např. u občanských sdružení, kde výstupy mohou být určeny členské základně

sice stávají podnikateli dle formy (tzv. fiktivními), ale prakticky jimi nejsou a jejich činnost může směřovat i k obecně prospěšnému cíli (provozování školy, muzea, knihovny, zajišťování sociálních služeb apod.) V takovém případě by také ony mohly být teoreticky zneužívány nejen za účelem financování terorismu, resp. legalizace výnosů z trestné činnosti, ale např. u školních či kulturních zařízení též pro fundamentální vzdělávací a filosofickou podporu včetně propagace teroristických praktik.

Proto podle našeho názoru nejsou možnými základnami pro získávání zdrojů posléze využitelných pro financování terorismu jen různé formy nevýdělečných subjektů, ale jednoduchým a přitom zřejmě méně nápadným způsobem lze pro tento záměr použít shora uvedené osoby rázu podnikatelského. Patrně by pak neobstála ani námitka, že tyto osoby nemohou využívat daňových úlev poskytovaných neziskovému sektoru. Při předpokládaném masivním průtoku finančních prostředků (zejména pak z protizákonné činnosti) by naopak řádné plnění především daňových povinností bylo tím nejlepším krytím.

Na druhé straně zevšeobecňující kriminalizace neziskových aktivit by mohla přinést jejich nežádoucí umrtvování a ve svém důsledku ohrožení občanské společnosti a rozpad široké škály obecně prospěšných služeb, které dnes mají v moderní společnosti nezastupitelný význam.

Porovnání jednotlivých typů právnických osob, které by pro naše účely mohly být považovány za potencionální nositele hrozby akumulace kapitálu k nelegálním činnostem, není jednoduché. Aby komparace byla vůbec účelná, vybrali jsme s vědomím určitého nezbytného zjednodušení či spíše neúplnosti charakteristické zástupce, kterými jsou:

- a) nadace, příp. nadační fondy soukromého charakteru,
- b) obecně prospěšné společnosti,
- c) občanská sdružení (spolky),
- d) církve a náboženské společnosti,
- e) kapitálové obchodní společnosti a družstva²⁰,

Stranou našeho zájmu prozatím zůstaly politické strany a politická hnutí²¹, samosprávné komory²², zájmová sdružení právnických osob založených výlučně

²⁰ Z. č. 513/1990 Sb., obchodní zákoník

²¹ Z. č. 424/1991 Sb., o politických stranách a politických hnutích

²² Česká advokátní komora z. č. 85/1996 Sb., Lékařská komora z. č. 220/1991 Sb.

právníky osobami k ochraně svých zájmů nebo k dosažení jiného účelu²³, ačkoliv nelze vyloučit, že pod některou z uvedených právních forem zmiňovaných korporací by nebylo možno vyvíjet (anebo jejich prostřednictvím případně financovat) činnost ve svém důsledku terorismus podporující.

Zároveň s výběrem subjektů jsme se pokusili stanovit určitá kritéria, podle nichž bychom mohli jednotlivé subjekty porovnávat. Z tohoto by měly v závěru práce vzejít oblasti otázek k diskusi a eventuálnímu rozpracování. Už samo zavádění a výběr kritérií je svým způsobem zavádějící, patrně i skrývajícím možnou statistickou chybu, ale z hlediska získání alespoň základních výstupů bylo nutno nějakou metodiku zvolit. Je zde na místě upozornění, že k dané problematice bylo přistupováno tak, aby zpracovatel viditelně nestránil ani státu, který má na dohledu nad neziskovým sektorem zcela pochopitelný zájem, ani samotným neziskovým subjektům, pro které velká ingerence a dohled státu vždy znamená zvyšování nákladů na vlastní správu, časové ztráty mnohdy dobrovolných neplacených spolupracovníků, a tedy zhoršování poskytování obecně prospěšných služeb.

Zvolenými kritérii jsou:

1. Založení, registrace a vznik právnické osoby
2. Povinná kapitálová vybavenost
3. Vkladová povinnost zakladatelů (členů)
4. Vnitřní organizační struktura a nároky kladené na statutární orgány
5. Účel (cíl), pro který se právnická osoba zakládá
6. Omezující pravidla pro nakládání s majetkem
7. Požadované veřejné informační výstupy

V souvislosti se shora uvedenými kritérii jsme zvažovali, zda do hodnocení zahrnout rovněž daňové aspekty, resp. možné daňové úlevy některých neziskových subjektů. Nakonec ponecháváme odpověď na tuto otázku otevřenou k další diskusi. Domníváme se totiž, že hledisko daňové výhodnosti v návaznosti na případnou legalizace výnosů z trestné činnosti a jejich použití pro financování terorismu, nemusí být tím nejvýznamnějším faktorem. Naopak daňová vstřícnost státu vůči nevýdělečným seskupením, která má pochopitelně kladný vliv na jejich fungování a naplňování obecně prospěšných cílů, nese s sebou na druhé straně nebezpečí

²³ § 20f a násl. z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

možnosti zvýšeného státního dohledu, aby pod záminkou charitativní či jiné potřebné a prospěšné aktivity nedocházelo k daňovým únikům.

2.1 Založení, registrace a vznik právnické osoby

Nadace a nadační fond

Nadace a nadační fondy (dále jen nadace) se řídí z. č. 227/1997 Sb. v úplném znění z. č. 526/2002 Sb.

K založení nadace je nutná písemná smlouva, kterou uzavřeli její zřizovatelé, nebo zakládací listina v případě zřizovatele jediného. Nadaci je možno zřídit též závětí. Zakládací listina a závěť musí být pořízeny ve formě notářského zápisu, zakladatelská smlouva vyžaduje úřední ověření podpisu zakladatelů. Nadace je povinna vydat statut. Nadace vzniká zápisem do nadačního rejstříku, který je veden soudem určeným k vedení obchodního rejstříku.

Obecně prospěšná společnost

Obecně prospěšné společnosti se řídí z. č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů .

K založení obecně prospěšné společnosti je potřeba zakládací smlouva v písemné formě s úředně ověřenými podpisy zakladatelů. Pokud je zakladatel jediný, což zákon umožňuje, musí mít zakládací listina formu notářského zápisu.

Obecně prospěšná společnost musí obligatorně vydávat statut.

Obecně prospěšná společnost vzniká zápisem do rejstříku obecně prospěšných společností vedeném soudem určeným k vedení obchodního rejstříku.

Občanská sdružení

Občanská sdružení se řídí z. č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, v platném znění. Zákon se nevztahuje na sdružování občanů v politických stranách a hnutích, v církvích a náboženských společnostech, v profesních komorách a na sdružování k ryze výdělečné činnosti.

Občanské sdružení se zakládá návrhem na registraci, k němuž jsou připojeny stanovy sdružení. Ty jsou klíčovým dokumentem, v němž musí být uvedeno, co je cílem činnosti sdružení, jaké jsou jeho orgány a zásady hospodaření. Zakladateli sdružení mohou být pouze fyzické osoby, občané ČR, nejméně v počtu tří, alespoň jedna osoba musí být starší 18 let. Členem sdružení pak může být i osoba právnická. Jiné požadavky na osoby zakladatelů kladeny nejsou, i když z dikce zákona lze

dovodit, že je nutno, aby alespoň jeden člen sdružení splňoval kromě věku též podmínku způsobilosti k právním úkonům.

Návrh na registraci nevyžaduje opatření podpisů úředním ověřením.

Občanské sdružení vzniká registrací u Ministerstva vnitra ČR.

Církev a náboženská společnost

Právní úprava postavení církví a náboženských společností je zakotvena v z. č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech) v platném znění.

Církev a náboženské společnosti jsou dobrovolným seskupením fyzických osob, mají právo svébytně rozhodovat o věcech spojených s vyznáváním víry, o organizaci náboženských společenství a o vytváření k tomu určených institucí.

Podmínky vzniku a působení církví stanovuje § 5 zákona²⁴. Právníckou osobou se církev a náboženská společnost stává registrací Ministerstvem kultury ČR, na základě návrhu podaném nejméně třemi fyzickými osobami, občany ČR, způsobilými k právním úkonům, kteří dosáhli věku 18 let. Podpisy na návrhu musí být úředně ověřeny. Kromě základního dokumentu církve a náboženské společnosti, jehož obsah musí odpovídat ustanovení § 10 odst. 3 zákona, a dalších náležitostí vyžadovaných odst. 2 téhož paragrafu, musí být návrh doložen v originále podpisy 300 zletilých občanů ČR hlásících se k církvi a náboženské společnosti. Ministerstvo kultury ČR vede Rejstřík registrovaných církví a náboženských společností, Rejstřík svazů církví a náboženských společností a Rejstřík církevních právníckých osob. Rejstříky obsahují zákonem požadované údaje, jejich součástí je sbírka listin a jsou veřejným seznamem s obdobnými parametry, jaké má obchodní rejstřík.

²⁴ Vznikat a vyvíjet činnost nemůže církev a náboženská společnost, jejíž činnost je v rozporu s právními předpisy a jejíž učení nebo činnost ohrožuje práva, svobody a rovnoprávnost osob a jejich sdružení včetně jiných církví a náboženských společností, ohrožuje demokratické základy státu, jeho suverenitu, nezávislost a územní celistvost, a

- a) je v rozporu s ochranou veřejné mravnosti, veřejného pořádku, veřejného zdraví, principy lidskosti a snášenlivosti a bezpečnosti osob,
- b) popírá nebo omezuje osobní, politická nebo jiná práva fyzických osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání nebo sociální postavení, rozněcuje nenávisť a nesnášenlivost z těchto důvodů, podporuje násilí nebo porušování právních předpisů,
- c) omezuje osobní svobodu osob zejména tím, že využívá psychický a fyzický nátlak k vytvoření závislosti, která vede k fyzickému, psychickému a ekonomickému poškozování těchto osob a jejich rodinných příslušníků, k poškozování jejich sociálních vazeb včetně omezování psychického vývoje nezletilých a omezování jejich práva na vzdělání, zabraňuje nezletilým přijmout zdravotní péči odpovídající zdravotním potřebám, nebo
- d) je utajována vcelku nebo v některých částech, stejně jako organizační struktura církve a náboženské společnosti a vazby na zahraniční složky, je-li částí církve nebo náboženské společnosti působící mimo území České republiky.

Společnost s ručením omezeným

Právní úprava společnosti s ručením omezeným je obsažena z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Založit společnost s ručením omezeným lze již pouze jednou osobou, ať právnickou nebo fyzickou, vždy zakladatelským dokumentem pořízeným ve formě notářského zápisu.

Společnost s ručením omezeným vzniká dnem zápisu do obchodního rejstříku.

Akciová společnost

Akciová společnost se rovněž jako společnost s ručením omezeným řídí výlučně obchodním zákoníkem. Založena může být jednou osobou, je-li právnická, jinak nejméně dvěma osobami.

Pro naše účely by bylo nejvhodnější simultánní založení, o kterém budeme hovořit v dalším textu (sukcesivní, náročnější, záměrně vynecháváme), forma notářského zápisu je povinná.

Obligatorní jsou rovněž statuty.

Akciová společnost vzniká zápisem do obchodního rejstříku.

Družstvo

Pro založení družstva vyžaduje konání notářským zápisem osvědčené ustavující schůze, povinné jsou statuty. Družstvo musí mít nejméně pět členů, to neplatí, jsou-li jeho členy alespoň dvě právnické osoby.

Družstvo vzniká zápisem do obchodního rejstříku.

2.2 Povinná kapitálová vybavenost

Nadace a nadační fondy

Nadační jmění musí činit minimální Kč 500.000,-- a jeho výše se po celou dobu trvání nadace nesmí pod tuto hodnotu snížit. Zákon klade zvláštní nároky na obsah nadačního jmění. To mohou tvořit jen peněžní prostředky, cenné papíry, nemovitosti a movité věci, event. jiná majetková práva a jiné majetkové hodnoty, to vše za předpokladu, že na nich nevážnou zástavní práva a splňují předpoklad trvalého výnosu. Výše nadačního jmění se zapisuje do nadačního rejstříku. Pro nadační fond platí, že nemusí mít nezczitelné minimální nadační jmění, tedy může veškeré své jmění spotřebovávat pro naplňování svého účelu, a nemusí rovněž sloužit bezpodmínečně k trvalému účelu.

Obecně prospěšná společnost

Obecně prospěšná společnost povinně ze zákona nevytváří žádné základní jmění (základní kapitál).

Občanské sdružení

Občanské sdružení není povinno vytvářet základní jmění.

Církev a náboženská společnost

Zákon na církve a náboženské společnosti neklade požadavky na základní jmění, vyžaduje však, aby zásady hospodaření včetně získávání finančních prostředků byly vtěleny do základního dokumentu.

Společnost s ručením omezeným

Základní kapitál společnosti s ručením omezeným je požadován ve výši Kč 200.000,-- a je-li splacen, neručí společníci za závazky společnosti.

Akciová společnost

Základní kapitál akciové společnosti založené bez veřejné nabídky akcií činí Kč 2.000.000,--, s veřejnou nabídkou činí Kč 20.000.000,--.

Družstvo

Základní kapitál družstva musí činit nejméně Kč 50.000,--.

2.3 Vkladová povinnost zakladatelů (členů)

Nadace a nadační fondy

S vkladovou povinností zřizovatelů nadace zákon sice počítá, její výši však neurčuje a požaduje toliko, aby hodnota majetkového vkladu každého ze zřizovatelů byla uvedena v nadační listině.

Obecně prospěšná společnost

Vzhledem k absenci základního jmění obecně prospěšné společnosti neexistuje ze zákona ani vkladová povinnost zakladatelů, i když dobrovolné vklady zákon nevylučuje, resp. s nimi počítá²⁵.

Občanské sdružení

Zakladatelé ani členové občanského sdružení nemají vkladovou povinnost.

Církev a náboženská společnost

Vkladová povinnost zakladatelů a členů církví a náboženských společností ze zákona není, základní dokument může osobám hlásícím se k církvi a náboženské

²⁵ Viz ustanovení § 4 odst. 2 písm. i), podle něhož se v zakladatelské listině uvede hodnota a označení majetkových vkladů jednotlivých zakladatelů, jsou-li vkládány

společnosti určité povinnosti uložit, tedy patrně je zavázat alespoň k členským příspěvkům.

Společnost s ručením omezeným

Vkladová povinnost ve společnosti s ručením omezeným vzniká ze zákona, minimální výše vkladu společníka činí Kč 20.000,--.

Akciová společnost

Vkladová povinnost v akciové společnosti v klasické podobě neexistuje, akcionář se na společnosti podílí prostřednictvím cenných papírů.

Družstvo

Podmínkou vzniku členství v družstvu je splacení základního členského vkladu, který je určován stanovami nebo tamtéž určeného vstupního vkladu.

2.4 Vnitřní organizační struktura a nároky kladené na statutární orgány

Nadace a nadační fondy

Statutárním orgánem nadace je správní rada, povinně nejméně tříčlenná. Jejím členem může být pouze fyzická osoba, plně způsobilá k právním úkonům, bezúhonná. Kromě toho nesmí být k nadaci v pracovněprávním nebo obdobném vztahu, ani jí (nebo právnické osobě, členem jejíhož statutárního nebo kontrolního orgánu je) nesmí být poskytnuty prostředky k plnění účelu nadace. Inkompatibilní je funkce člena správní rady s funkcí člena dozorčí rady, zástupce nadace nebo revizora.

Funkční období člena správní rady je tříleté, opětovné zvolení je možné. Za výkon funkce přísluší odměna, pokud tak stanoví správní rada.

Fakultativním kontrolním orgánem nadace je dozorčí rada. Povinně musí být zřízena v případě, že nadační jmění přesáhne Kč 5.000.000,--. Není-li dozorčí rada zřízena, vykonává její působnost revizor. Na členství v dozorčí radě se vztahují obdobně požadavky kladené na členství ve správní radě.

Obecně prospěšná společnost

Statutárním orgánem obecně prospěšné společnosti je správní rada, nejméně tří nejvíce patnáctičlenná, počet členů správní rady musí být vždy dělitelný třemi. Členem správní rady může být pouze fyzická osoba, plně způsobilá k právním úkonům, bezúhonná, bez pracovněprávního nebo obdobného vztahu k obecně prospěšné společnosti, která není členem dozorčí rady. V její prospěch nesmí být použit zisk, který obecně prospěšná společnost vytvořila.

Funkční období člena správní rady je tříleté, opětovně lze tuto funkci zastávat jen ve dvou po sobě jdoucích funkčních obdobích a poté až s nejméně jednoletou přestávkou. Za výkon funkce člena správní rady nepřísluší odměna.

Kontrolním orgánem obecně prospěšné společnosti je dozorčí rada, povinně zřizovaná v případě, že do jejího majetku byl vložen majetek státu nebo obce, příp. užívá-li nemovitý majetek těchto osob, a dále také tehdy, účtuje-li v soustavě podvojného účetnictví. Dozorčí rada je nejméně tří, nejvíce sedmičlenná. Pro požadavky kladené na členství v dozorčí radě platí obdobně ustanovení zákona týkající se členství ve správní radě.

Zákon umožňuje obecně prospěšné společnosti zřídit funkci ředitele²⁶, kterým se může stát bezúhonná, k právním úkonům plně způsobilá fyzická osoba, která řídí činnost obecně prospěšné společnosti. Její funkce je neslučitelná s členstvím ve správní nebo dozorčí radě, má však oprávnění se jejich jednání zúčastnit s právem poradního hlasu.

Občanské sdružení

Obligatočně orgány občanského sdružení zákon neurčuje, ponechává na občanském sdružení samotném, jakou orgánovou strukturu si vytvoří za předpokladu, že bude alespoň jedna osoba způsobilá jménem občanského sdružení jednat, jak o tom bylo pojednáno shora.

Církev a náboženská společnost

Organizační struktura církví a náboženských společností je daná vždy základním dokumentem, který označí orgán církve a náboženské společnosti a vymezí jeho působnost.

Společnost s ručením omezeným

Statutárním orgánem ve společnosti s ručením omezeným je jednatel či více jednatelů jmenovaných z řad společníků nebo fyzických osob třetích. Nejedná se o klasický kolektivní orgán. Jednatel musí být plně způsobilý k právním úkonům, bezúhonný a bezdlužný ve smyslu živnostenského zákona, musí dosáhnout věku 18 let. Funkční období není zákonem omezeno.

²⁶ Viz ustanovení § 14

(1) Ředitelem může být jmenována pouze fyzická osoba, která je bezúhonná.

(2) Ředitel nemůže být členem správní rady ani dozorčí rady, je však oprávněn účastnit se jednání správní rady s hlasem poradním.

(3) Ředitel řídí činnost obecně prospěšné společnosti, pokud tato činnost není zákonem, zakládací listinou nebo statutem vyhrazena do působnosti správní rady, popřípadě i jiného orgánu obecně prospěšné společnosti.

Nejvyšším orgánem společnosti je valná hromada složená ze všech společníků. Rozhoduje v převážné míře prostou většinou o nejzásadnějších záležitostech společnosti.

Dozorčí rada je orgánem pouze fakultativním.

Akciová společnost

Statutární orgán v akciové společnosti je nejméně tříčlenné představenstvo (výjimka je u jediného zakladatele). Členem představenstva může být pouze fyzická osoba, která dovršila 18 let, je plně způsobilá k právním úkonům, je bezúhonná ve smyslu živnostenského zákona a nenastala u ní podle téhož zákona překážka provozování živnosti.

Nejvyšším orgánem společnosti je valná hromada všech akcionářů. Rozhodování se děje primárně prostou většinou.

Povinně se zřizuje dozorčí rada. Její člen nesmí být členem představenstva, prokuristou ani osobou oprávněnou podle zápisu v obchodním rejstříku jednat jménem společnosti.

Družstvo

Statutární orgánem družstva je představenstvo (viz obdobně jako u akciové společnosti). Nejvyšším orgánem je členská schůze, obdoba valné hromady u kapitálových společnostech. Kontrolní funkci plní kontrolní komise.

U družstva, v němž je počet členů nižší než 50, lze stanovami určit, že členská schůze plní působnost představenstva i kontrolní komise, statutárním orgánem je pak předseda.

2.5 Účel (cíl), pro který se právnická osoba zakládá

Nadace a nadační fond

Nadace se zřizuje pro dosahování obecně prospěšných cílů, za které zákon považuje zejména rozvoj duchovních hodnot, vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu, ochranu lidských práv a jiných humanitárních hodnot, přírodního prostředí, kulturních památek a tradic. V rámci takto obecně vymezené hranice si nadace může zvolit svůj účel souladný s obecně prospěšným cílem, který se zapisuje do nadačního rejstříku.

Obecně prospěšná společnost

Obecně prospěšná společnost je zřizována, aby poskytovala veřejnosti obecně prospěšné služby za předem, v zakladatelském dokumentu, stanovených a pro

všechny uživatele stejných podmínek. K tomu je povinna použít hospodářský výsledek, který vytvořila. Co se rozumí obecně prospěšnými službami, zákon nijak sám neohraničuje, pouze požaduje, aby druh těchto služeb byl uveden v zakladatelském dokumentu a zapsán do rejstříku obecně prospěšných společností. Kromě zabezpečování obecně prospěšných služeb je obecně prospěšná společnost oprávněna vykonávat i tzv. doplňkovou činnost, to znamená, že má sama možnost podnikat, bude-li tím dosaženo účelnějšího využití jejího majetku. Současně platí, že doplňkovou činností nesmí být ohrožena kvalita, rozsah a dostupnost obecně prospěšných služeb. Obecně prospěšné služby a doplňkovou činnost je obecně prospěšná společnost povinna v účetnictví striktně oddělit.

Občanské sdružení

Cíle, pro které je občanské sdružení zakládáno, jsou zákonem ohraničeny toliko negativním výčtem činností, která sdružením povolena nejsou²⁷. Zjednodušeně se dá říci, že pokud občanské sdružení není v rozporu se základními právy a svobodami zaručovanými Ústavou a Listinou základních práva a svobod, může si za svůj cíl zvolit prakticky cokoli.

Církev a náboženská společnost

Účel založení církve a náboženské společnosti kromě toho, že má umožnit svobodu vyznání víry a nesmí být v rozporu s ustanovení § 5 zákona, je naplňován možností získat oprávnění k výkonu zvláštních práv ve smyslu ustanovení § 7 zákona²⁸.

²⁷ Nejsou dovolena sdružení

- a) jejichž cílem je popírat nebo omezovat osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení, rozněcovat nenávisť a nesnášenlivost z těchto důvodů, podporovat násilí, anebo jinak porušovat ústavu a zákony;
- b) která sledují dosahování svých cílů způsoby, které jsou v rozporu s ústavou a zákony;
- c) ozbrojená nebo s ozbrojenými složkami; za taková se nepovažují sdružení, jejichž členové drží nebo užívají střelné zbraně pro sportovní účely nebo k výkonu práva myslivosti.

²⁸

- (1) Registrovaná církev a náboženská společnost může za podmínek stanovených tímto zákonem k plnění svého poslání získat oprávnění k výkonu těchto zvláštních práv:
 - a) vyučovat náboženství na státních školách podle zvláštního právního předpisu,
 - b) pověřit osoby vykonávající duchovenskou činnost k výkonu duchovenské služby v ozbrojených silách České republiky, v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova,
 - c) být financována podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností,
 - d) konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky podle zvláštního právního předpisu,
 - e) zřizovat církevní školy podle zvláštního právního předpisu,
 - f) zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství, je-li tato povinnost tradiční součástí učení církve a

Společnost s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným může být založena i za jiným účelem než podnikáním.

Akciová společnost

Akciová společnost může být založena za jiným než podnikatelským účelem.

Družstvo

Družstvo může být založeno za účelem zajišťování hospodářských, sociálních či jiných potřeb svých členů.

2.6 Omezující pravidla pro nakládání s majetkem

Nadace a nadační fond

S majetkem nadace nelze volně nakládat. Zákon limituje použití majetku jednak účelem nadace a podmínkami, které musí být předem stanoveny ve zřizovacím dokumentu nebo ve statutu, a jednak tím, že formou nakládání je buď výplata účelového nadačního příspěvku třetím osobám nebo úhrada nákladů souvisejících se správou nadace za zákonem přísně stanovených omezujících pravidel, která si nadace z nabídnutých možností zvolí a která nelze nejméně po dobu pěti let změnit.

Nadace mají ze zákona v zásadě zakázáno vlastním jménem podnikat s výjimkou pronájmu nemovitostí, pořádání loterií, tombol, veřejných sbírek, kulturních, společenských, sportovních a vzdělávacích akcí. Majetek nadace nesmí být použit jako zástava nebo jiný zajišťovací instrument.

Obecně prospěšná společnost

Jak již bylo uvedeno, obecně prospěšná společnost může v rámci zákonem daných pravidel sama podnikat, má však zakázanou účast na podnikání jiných osob. Se svým majetkem může nakládat volněji, je oprávněna jej zcizovat, zastavovat i pronajímat. Sama si rovněž stanovuje náklady na vlastní správu. Limitovaná ve svých majetkových transakcích je tak v zásadě tím, že si musí zachovat schopnost k poskytování obecně prospěšných služeb, neohrožovat je výkonem doplňkové činnosti a neužívat příjmy ze své činnosti a svěřeného majetku v rozporu se zákonem o obecně prospěšné společnosti.

Občanské sdružení

náboženské společnosti nejméně 50 let; tím není dotčena povinnost překazít trestný čin uložená zvláštním zákonem.

(2) Výkon zvláštních práv podle odstavce 1 písm. a) až e) upravují zvláštní právní předpisy.

(3) Registrovaná církev a náboženská společnost s oprávněním k výkonu zvláštních práv každoročně zveřejňuje výroční zprávu o výkonu práv podle odstavce 1 písm. a) až e).

Hospodaření občanského sdružení a nakládání s jeho majetkem se ponechává výlučně v rukou členů sdružení, žádná omezení jak z příjmového, tak výdajového hlediska nejsou zákonem předjímána.

Diskuse se čas od času vede o tom, zda by občanské sdružení mohlo podnikat (obdobně jako obecně prospěšná společnost formou doplňkových činností), podílet se na podnikání jiných osob či poskytovat obecně prospěšné služby, teorie i praxe jsou nejednotné. Výlučná podnikatelská činnost by patrně mohla existenci občanských sdružení ohrozit. Jinak se zdá, že poměrně nízká právní regulace nahrává spíše rozšiřujícímu výkladu.

Církev a náboženská společnost

Církev a náboženské společnosti nakládají se svým majetkem zcela volně. Zákon jim umožňuje v omezené míře (formou tzv. doplňkové činnosti) i podnikat, ovšem zisky z takové činnosti mohou být použity jen k naplnění cílů církve a náboženské společnosti, nikoli tedy k rozdělení mezi členy církve a náboženské společnosti nebo jejich orgány.

Společnost s ručením omezeným

Rozhodující slovo ve společnosti s ručením omezeným v nakládání s majetkem má valná hromada, široká dispozice není prakticky ničím omezena.

Akciová společnost

Valná hromada v akciové společnosti rozhoduje a nakládání s majetkem společnosti bez omezení.

Družstvo

O nakládání s majetkem družstva rozhoduje členská schůze.

2.7 Požadované veřejné informační výstupy

Nadace a nadační fond

Nadace musí ověřit roční účetní závěrku auditorem a musí vydat výroční zprávu, jejímž obsahem je přehled o veškeré činnosti nadace a její zhodnocení včetně přehledu osob, jimž byl poskytnut nadační příspěvek přesahující Kč 10.000,--, ledaže by se jednalo o příspěvky zdravotního nebo humanitárního účelu a příjemce požadoval zachování anonymity. Anonymita musí být zachována rovněž na základě žádosti dárce.

Výroční zpráva se povinně ukládá u rejstříkového soudu a je tedy veřejně přístupná i tehdy, když nadace jiný způsob její prezentace nezvolí.

Obecně prospěšná společnost

Roční účetní závěrku obecně prospěšné společnosti ověřuje auditor pouze za podmínek určených zákonem²⁹. Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za uplynulý kalendářní rok musí být zveřejněna, resp. veřejně přístupná. Zákon ovšem sám nestanoví způsob, jakým obecně prospěšná společnost veřejnou přístupnost výroční zprávy zajistí. Patrně by stačilo, bude-li k nahlédnutí např. v sídle obecně prospěšné společnosti, i když v případě první výroční zprávy hovoří zákon o jejím uveřejnění.

Občanské sdružení

Zákon žádné zvláštní povinnosti ohledně zveřejňování informací o občanském sdružení tomuto neukládá.

Církev a náboženská společnost

Registrovaná církev a náboženská společnost s oprávněním k výkonu zvláštních práv podle § 7 zákona je povinna zveřejňovat každoročně výroční zprávu o výkonu těchto práv s výjimkou ustanovení § 7 odst. 1 písm. f) zákona³⁰. Za předpokladu, že církev a náboženská společnost požaduje přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv, je povinna zveřejňovat své výroční zprávy o činnosti za dobu předchozích 10-ti let a současně plnit své závazky vůči státu a třetím osobám.

Společnost s ručením omezeným

Výroční zprávu, účetní závěrky a audit společnost s ručením omezeným vyhotovuje a má povinnost ukládat do obchodního rejstříku jen ve zvlášť zákonem určených případech.

Akciová společnost

O výročních zprávách, účetních závěrkách a auditech platí v akciové společnosti obdobně to, co u společnosti s ručením omezeným.

Družstvo

²⁹ V ostatním platí pro obecně prospěšné společnosti předpisy o účetnictví

³⁰ Zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství, je-li tato povinnost tradiční součástí učení církve a náboženské společnosti nejméně 50 let; tím není dotčena povinnost překazít trestný čin uložená zvláštním zákonem.

Družstvo je povinno sestavit roční účetní závěrku a vyžaduje-li to zvláštní právní předpis³¹ či stanovy též výroční zprávou.

3 Problematika neziskového sektoru v EU

V prosinci 2005 spustila Evropská komise veřejnou debatu o budoucích prioritách týkajících se modernizace práva společností. Do března 2006 zaslalo Komisi své připomínky k otázce potřebnosti realizační studie o Statutu evropské nadace téměř 300 společností, z toho 68 nadací.³² Svůj návrh na Statut evropské nadace přineslo také Evropské nadační centrum (EFC), které v květnu 2003 zpracovalo modelové předpisy pro veřejně prospěšné nadace,³³ a v lednu 2005 návrh nařízení o Statutu evropské nadace, který by podle Evropského nadačního centra měla přijmout Rada EU společně s Evropským parlamentem.³⁴ V souvislosti s Akčním plánem EU boje proti terorismu³⁵ vydává také Rada EU v červenci 2005 deklaraci, ve které volá po vytvoření kodexu chování neziskových organizací.³⁶

Statut evropské nadace by nabízel novou právní formu nadacím, která by byla komplementární k již existujícím legislativám. Evropská nadace by měla mít minimální kapitál 50.000 euro a vyvíjet činnost alespoň ve dvou členských státech.³⁷

V dubnu 2007 vyzvala Evropská komise k zasílání nabídek týkajících se Statutu evropské nadace. Výzva k nabídkám byla ukončena v červnu 2007 a výsledky studie by měly být k dispozici v roce 2008.

Statut evropské nadace by měl být vnímán jako měřítko a známka kvality, zejména pokud jde o řízení, transparentnost a odpovědnost při přeshraniční práci a financování, a to v době, kdy předcházení terorismu je důležitým zájmem národních vlád i evropských institucí.³⁸

³¹ Z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví

³² Srovnej http://ec.europa.eu/internal_market/company/consultation/index_en.htm.

³³ Model law for Public benefit foundations in Europe, květen 2003, http://www.efc.be/ftp/public/EU/LegalTF/model_law.pdf

³⁴ Dokument je k dispozici na http://www.efc.be/ftp/public/EU/LegalTF/european_statute.pdf.

³⁵ European Union Counter-Terrorism Strategy, 30.11.2005 (14469/05 REV4). Dokument je k dispozici na <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/05/st14/st14469-re04.en05.pdf>; EU Action Plan on combating terrorism, 13.2.2006 (5771/1/06 REV 1). Dokument je k dispozici na <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st05/st05771-re01.en06.pdf>.

³⁶ Deklarace z 13.7.2005 (11158/1/05 REV 1). Obdobně se hovoří i v pracovním dokumentu Komise o revidovaném akčním plánu boje s terorismem - Commission staff working document – Revised Action Plan on Terrorism, SEC (2006) 686 z 24.5.2006 http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/terrorism/docs/sec_2006_686_en.pdf.

³⁷ Srovnej http://www.efc.be/ftp/public/EU/LegalTF/rationale_statute.pdf.

³⁸ Srovnej <http://www.efc.be/ftp/public/EU/LegalTF/PositionPaperStatute062007.pdf>.

Ke zneužití neziskové organizace pro financování terorismu velmi často dochází bez znalosti dárců nebo dokonce vedení organizace. Vedle finanční podpory však mohou neziskové organizace poskytovat také krytí a logistickou podporu.

Do všeobecné debaty se zapojila také Komise, která ve svém sdělení z října 2004 o financování terorismu uvedla možnost zavedení kodexu chování s cílem snížit riziko zneužití neziskového sektoru.³⁹ Svá doporučení dělí do čtyř skupin, a to dohled, kontrola, informovanost a vyšetřování.

Role dohledu by měla být svěřena některému veřejnému orgánu nebo samosprávným orgánům, které by měly spravovat veřejně přístupné registrační systémy pro všechny neziskové organizace. Registrace na národní, regionální i komunální úrovni by však měla mít pouze deklaratorní charakter. Na dohledu by samozřejmě měly spolupracovat i finanční úřady a vyšetřovací orgány.

Neziskové organizace mají ve většině případů privilegovaný daňový status, jsou jim přidělovány veřejné prostředky a mají právo na získávání veřejných zdrojů. Tato privilegia by měla být nadále poskytována pouze těm neziskovým organizacím, které splňují registrační požadavky v souladu s opatřeními o transparentnosti a odpovědnosti. Stávající nebo nové systémy provozované veřejnými nebo soukromými subjekty by pak prověřovaly soulad neziskových organizací s těmito opatřeními.

Členské státy by měly také zvyšovat povědomí neziskových organizací o rizicích v souvislosti s financováním terorismu.

Vyšetřování zneužití neziskových organizací má podle doporučení Komise vycházet z existujících norem trestněprávního řízení. Vedle toho je doporučována spolupráce a výměna informací, která by měla být na vnitrostátní úrovni koordinována jedním z příslušných orgánů odpovědných za dohled nad neziskovými organizacemi, na evropské úrovni by pak měla být vybudována síť kontaktních míst donucovacích orgánů se znalostmi v oblasti financování terorismu a neziskového sektoru. Svoji roli by zde měl hrát Europol a při přípravě vysokých úředníků policejních složek i Evropská policejní akademie (CEPOL).

V říjnu 2005 vydala Akční skupina pro boj proti praní špinavých peněz (FATF) dokument popisující mezinárodní nejlepší praxi v boji proti zneužití neziskových

³⁹ Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o prevenci a potírání financování terorismu prostřednictvím opatření na zlepšení výměny informací, posílení transparentnosti a zvýšení sledovatelnosti finančních transakcí KOM (2004) 700 z 20.10.2004. Dokument je k dispozici na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004DC0700:CS:HTML>.

organizací pro financování terorismu.⁴⁰ Neziskové organizace by měly přijímat taková preventivní opatření, aby k jejich zneužívání nedocházelo, a to ve třech oblastech: finanční transparentnost, programová kontrola a řízení.

Finanční transparentnost je možné zajistit zejména vedením řádného finančního účetnictví, používáním formálních cest pro práci s peněžními prostředky, tedy nejlépe bankovních účtů, a především prováděním pravidelného nezávislého auditu.

Vedle toho by nezisková organizace měla dohlížet také na příjemce svých prostředků a kontrolovat je. Při získávání finančních prostředků od dárců by měl být přesně sdělen účel, pro který bude dar použit, a tento účel by měl být poté sledován. Nezbytná je také kontrola využívání darů přímo na místě u příjemce.

V neposlední řadě je třeba zdůraznit odpovědnost představenstva, resp. statutárních a řídících orgánů, za řádné a transparentní fungování neziskové organizace. Průhledně by měly být prováděny řídící, manažerské i metodické kontroly jednotlivých činností neziskové organizace.

Ochrana neziskových organizací před zneužitím teroristy je jak rozhodujícím prvkem celosvětového boje proti terorismu, tak nutným krokem k udržení bezúhonnosti neziskových organizací.

Podle výkladové poznámky ke zvláštním doporučením FATF č. VIII⁴¹ jsou neziskové organizace náchylné ke zneužití teroristy z mnoha důvodů, mezi které patří následující:

- neziskové organizace se těší důvěře veřejnosti
- mají přístup ke značným zdrojům kapitálu
- mohou mít celosvětovou působnost, vytváří tak rámec pro národní a mezinárodní operace a finanční transakce, které jsou často blízko oblastí nejvíce vystavených teroristickým aktivitám
- mohou podléhat malému nebo žádnému vládnímu dohledu (co se týče registrace, uchovávání záznamů, monitoringu apod.)
- nemají těžké podmínky pro vznik, bývá vyžadováno málo formalit (žádné prokazování znalostí, vzdělání, nebo vložení základního kapitálu).

V listopadu 2005 vydala Komise další sdělení Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, které se týkalo prevence a

⁴⁰ Financial Action Task Force, 11.10.2005. Dokument je k dispozici na <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/53/53/34260889.pdf>.

⁴¹ Interpretative Note to Special Recommendation VIII: Non-Profit Organisations, 21.2.2006. Dokument je k dispozici na <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/16/6/36174688.pdf>.

potírání financování terorismu prostřednictvím zvýšené transparentnosti neziskového sektoru.⁴² Jeho přílohou je doporučení Komise přijmout rámec pro pravidla chování k zajištění transparentnosti a odpovědnosti neziskových organizací a ke snížení rizika zneužití neziskového sektoru.

Komise přináší řadu návrhů pro neziskový sektor, které by měly být minimální normou pro transparentnost neziskových organizací v EU. Patří mezi ně uplatňování kodexu chování, sledování hlavního cíle a pro tyto účely využívání svých vlastních zdrojů. Za to, zda je nezisková organizace v souladu s právními normami, by mělo nést odpovědnost vedení neziskové organizace. Neziskové organizace by měly povinně vytvářet a uchovávat v sídle organizace a rejstříku dokumenty obsahující identifikační údaje organizace, měly by vést řádné účetnictví a každoročně zpracovávat finanční výkazy příjmů a výdajů. Finanční výkazy a zprávy, zápisy z jednání rozhodovacích orgánů a zápisy z auditů by měly neziskové organizace uchovávat nejméně pět let ve svém sídle. Měly by používat formální systémy pro své finanční toky, a to zejména bankovní účty. Samozřejmostí by měla být i znalost příjemce peněz, které nezisková organizace rozděljuje. Neziskové organizace by měly uchovávat kontrolní záznamy o finančních prostředcích převáděných mimo jejich zemi a o finančních prostředcích převáděných jakékoli osobě poskytující služby jménem původní neziskové organizace.

4 Otázky k diskusi

1. Bylo by vhodné sjednotit způsoby zakládání jednotlivých typů neziskových subjektu, jaká by byla pozitiva a negativa takového kroku?
2. Přispěla by zákonem uložená povinnost vytvářet základní jmění a určené výše k vyčištění neziskového sektoru od „balastních“ subjektů nebo by to naopak znamenalo pro řadu i těch funkčních a skutečně prospěšných zánik?
3. Mohla by obligatorní vkladová povinnost zakladatelů (členů) vyústit v jejich větší zodpovědnost a zájem o hospodaření jejich neziskové organizace? Je žádoucí, aby členové neziskových organizací vůbec nějakou odpovědnost nesli, pokud ano, jakou (majetkovou, trestní)?
4. Byla by v neziskových subjektech přínosem nucená obměna členů statutárních a kontrolních orgánů nebo by měla spíše negativní dopad do jejich chodu? Byla by

⁴² Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru: Prevence a potírání financování terorismu prostřednictvím posílené spolupráce na vnitrostátní úrovni a zvýšené transparentnosti neziskového sektoru, KOM(2005) 620 z 29. 11. 2005. Úř. věst. 2006 C 122/17.

taková obměna vůbec schopna zabránit příp. nelegálním praktikám od legalizace výnosů z trestné činnosti až po přímou podporu teroristických aktivit? Bylo by vhodné, aby členové statutárních orgánů byli za svou funkci odměňováni a měla by být taková odměna určována právním předpisem?

5. Zlepšilo by fungování neziskového sektoru rozšíření možnosti nakládat s majetkem bez výraznějších zákonných omezení, a to za předpokladu, že by byly naplňovány obecně prospěšné cíle?
6. Zamezil by zpřísněný státní dohled nad neziskovými organizacemi legalizaci výnosů z trestné činnosti a možnost financování terorismu nebo by stejného účelu mohlo být dosaženo např. povinným auditem?
7. Měla by být všem neziskovým subjektům bez rozdílu uložena povinnost ke zpracování podrobných (zákonem co do obsahu stanovených) výročních zpráv a následné zveřejňování těchto zpráv (např. na internetu, v příslušných rejstřících a registrech apod.)?